

Inhoud

De algemeenbelangactie en de civiele rechter

Civiele acties tegen de Staat: een verstoorde balans in de trias politica?	13
<i>Prof. dr. Aube Wirtgen</i>	
1 Inleiding	13
2 Het beginsel van de scheiding der machten	15
2.1 Een ongeschreven, fundamenteel beginsel met grondwettelijke waarde	15
2.2 Relatieve machtenscheiding met ‘checks and balances’	16
2.3 Scheiding der machten: tweevoudige betekenis	18
3 De controle van de rechterlijke macht op de andere staatsmachten	18
3.1 Het toetsen van overheidsbesluiten en van wetskrachtige normen aan hogere rechtsregels	19
3.1.1 De toetsing van overheidsbesluiten aan hogere rechtsregels	19
I Passieve censuur: het onverbindend verklaren van onwettige bestuurshandelingen	20
II Actieve censuur: de injunctiebevoegdheid van de burgerlijke rechter	22
3.1.2 Het toetsen van wetskrachtige normen aan hogere rechtsregels	24
I De toetsing van wetskrachtige normen aan internationale normen	24
II De toetsing van wetskrachtige normen aan de Grondwet	26
3.2 De burgerlijke aansprakelijkheid van de staat voor onrechtmatig bestuur of onrechtmatig handelen van de wetgevende macht	29
3.2.1 De burgerlijke aansprakelijkheid voor onrechtmatig bestuur	29
3.2.2 De burgerlijke aansprakelijkheid voor onrechtmatig handelen van de wetgevende macht	32
I Een onhoudbare voorkeursbehandeling	32
II Erkenning van overheidsaansprakelijkheid voor fouten van de wetgever	33
III De aansprakelijkheid van de wetgever en het foutbegrip	36
4 Limieten aan de rechterlijke controle op de andere staatsmachten	42
4.1 De maatstaf voor de controle van het overheidsoptreden: controle van de wettigheid, niet van de opportuniteit	42
I Principe en verantwoording	42
II De afbakening van de grens tussen wettigheid en opportuniteit	43
4.2 De draagwijdte van de rechterlijke bescherming: geen ruimte voor rechterlijk meeregeren	47
4.2.1 De rechter mag niet reglementerend optreden	47
I Principe	47
II Toepassing	48
4.2.2 De rechter kan niet zelf een discretionaire bevoegdheid, die aan het bestuur toekomt, uitoefenen	51
I Principe	51
II Toepassing	51

4.2.3	De rechter kan slechts in beperkte mate bevelen geven aan de overheid	52
I	Beperking van de mogelijkheid om injunctiebevelen aan de overheid te richten	52
II	Geen ruimte voor een (direct) wetgevings- of reguleringsbevel	59
5	Conclusie	70

	Privaatrechtelijke facetten van algemeenbelangacties bij de Belgische justitiële rechter	73
	Marc Kruithof	

I	Inleiding	73
----------	------------------	----

II	Basisconcepten	74
-----------	-----------------------	----

A	Wat is een belang	74
B	Individuele, gemene, collectieve en algemene belangen	78
C	Het algemeen belang	80
D	Het begrip schade	83
1	Krenking van een belang	83
2	Krenking van een collectief (of algemeen) belang	85
3	Morele schade	87
E	Algemeenbelangacties	90
1	<i>Sensu lato</i> : ter bescherming van een algemeen belang	90
2	<i>Sensu stricto</i> : ter invulling van het algemeen belang	91

III	De materiële rechtsgrond voor algemeenbelangacties	92
------------	---	----

A	Civiele vorderingen tot afdwinging van een subjectief recht	93
B	Civiele vorderingen tot afdwinging van het objectief recht	94

IV	Procedurele toelaatbaarheid van algemeenbelangacties	97
-----------	---	----

A	Algemene toelaatbaarheidsvereisten (art. 17, eerste lid, Ger.W.)	98
B	Toelaatbaarheidsvereisten voor burgerlijke partijstelling	101
C	Toelaatbaarheid van collectiefbelangvorderingen	102
1	Oude bijzondere wettelijke regelingen	103
2	De algemene gemeenrechtelijke regel	105
a	Het pad naar (het arrest) Eikendael	105
b	Kritiek op de Eikendaeldoctrine	107
3	Vorderingen ter bescherming van het leefmilieu	116
a	De Milieustakingswet	116
b	Het arrest Steunpunt Huldenberg: implementatie van het Verdrag van Aarhus	123
4	Vorderingen ter bescherming van grondrechten	126
a	De aanloop	126
b	De nieuwe algemene regeling (art. 17, tweede lid, Ger.W.)	129

V	De rechtsgrond voor injuncties	132
----------	---------------------------------------	-----

A	Afdwinging van (subjectieve) rechten	132
B	Bevel of verbod op basis van aansprakelijkheid	132

1	De vereiste van (zekere) schade	133
2	Van schadeherstel naar rechtsherstel	138
C	De afdwinging van een rechtsplicht	140
1	Er is (g)een rechtsplicht zich rechtmatig te gedragen	141
2	De rechtsplicht een subjectief recht te respecteren	144
3	De rechtsplicht het objectief recht na te leven	146
4	Er is (g)een algemene zorgvuldigheidsplicht	147
D	Bevel aan de overheid	149
VI	Besluit	151
 Algemeenbelangacties bij de burgerlijke rechter		155
Roel Schutgens & Joost Sillen		
1	Inleiding	155
2	Begripsbepaling en onderwerpaftakening	157
2.1	Begrippen	157
2.1.1	Particuliere belangen; zuivere groepsbelangen; algemene of ideële belangen	158
2.1.2	Het algemeen belang	160
2.2	Beperking tot algemene belangen	161
2.3	Geen preadvies over politiek gevoelige geschillen als zodanig	162
2.4	Bestuurs- en strafrechtelijke algemeenbelangacties	162
2.4.1	Algemeenbelangactie in het bestuursrecht	162
2.4.2	Algemeenbelangactie in het strafrecht	163
3	Geldend recht: achtergrond en inhoud van artikel 3:305a BW	164
3.1	Achtergrond en ontwikkeling van artikel 3:305a BW	164
3.1.1	Van De Nieuwe Meer tot de inwerkingtreding van artikel 3:305a BW	164
3.1.2	Vanaf de inwerkingtreding van artikel 3:305a BW (1994) tot aan de inwerkingtreding van de WAMCA (2020): geen ingrijpende wijzigingen	166
3.1.3	De periode sinds de inwerkingtreding van de WAMCA	167
3.2	Geldend recht	167
3.2.1	Wie kan er bij de burgerlijke rechter procederen op grond van artikel 3:305a BW?	167
3.2.2	Bijkomende ontvankelijkheidsvereisten	172
3.2.3	Tegen wie en ter zake van welk handelen of nalaten kan worden geprocedeerd?	175
a	Algemeenbelangacties tegen overheden	176
b	Algemeenbelangacties tegen particulieren	178
3.2.4	Wat kan de algemeenbelangorganisatie vorderen?	179
4	Beschouwingen	180
4.1	De waarde van het algemeenbelangactierecht in onze democratische rechtsstaat	181

4.2	De procesbevoegdheid van algemeenbelangorganisaties: beperkingen aan de toegang tot de rechter nodig?	184
4.2.1	De representativiteitseis	184
4.2.2	Mogelijk gevaar van stapeling aan vergelijkbare vorderingen	186
4.3	De vaststelling van feiten en gronden	189
4.4	Inhoudelijke beoordeling van de vordering	192
4.4.1	Vorderingen gebaseerd op duidelijke en concrete rechtsnormen	192
a	Een vordering die op voldoende duidelijke en concrete rechtsnormen berust, komt in beginsel voor toewijzing in aanmerking, ...	192
b	... tenzij het verweer berust op een rechtsnorm die de nodige beleidsvrijheid verleent	194
4.4.2	Vorderingen gebaseerd op open geformuleerde zorgplichten	196
4.5	Uitspraakbevoegdheden	201
5	Slot	207

Oplichting

	Oplichting en aanverwant strafbaar bedrog in Nederland anno 2021	209
	<i>Joeri Bemelmans & Ebby Hofstee</i>	
1	Inleiding en verantwoording	209
1.1	Introductie	209
1.2	Probleemstelling, afbakening en opbouw	210
2	De uitgangspunten die aan de Nederlandse strafbaarstelling van bedrog ten grondslag liggen	212
3	De oplichtingsmiddelen	216
3.1	Aannemen van een valse naam	217
3.2	Aannemen van een valse hoedanigheid	218
3.3	Listige kunstgrepen	222
3.4	Samenweefsel van verdichtsels	224
4	Oogmerk van wederrechtelijke bevoordeling	228
4.1	Oogmerk	228
4.2	Bevoordeling	230
4.3	Wederrechtelijkheid	232
5	Bewegen tot	233
6	Het bewerkstelligde resultaat	237
6.1	Afgifte van een goed	237
6.2	Aangaan van een schuld en teniet doen van een inschuld	239
6.3	Verlenen van een dienst	240
6.4	Ter beschikking stellen van gegevens	240

7	Aan oplichting verwante vormen van bedrog	241
7.1	Flessentrekkerij (art. 326a Sr)	241
7.2	Acquisitiefraude (art. 326d Sr)	244
7.3	Online handelsfraude (art. 326e Sr)	245
7.4	Bedrog bij verkoop (art. 329 Sr)	247
8	Nederlandse rechtsmacht en de locus delicti van het bedrog	249
9	Afsluiting	250
	Fraudemisdrijven	255
	<i>Bart Spriet en Patrick Waeterinckx</i>	
	DEEL 1 – Basisstrafbaarstelling van oplichting	255
I	Afbakening	255
II	De wettelijke strafbaarstelling van OPLICHTING	257
1	Oplichting uitsluitend als voltooid misdrijf tot 1993	257
2	Toevoeging van de poging tot oplichting in 1993	257
3	Toevoeging van de verzwarende omstandigheid van de kwetsbare persoon in 2011	257
4	Huidige versie van artikel 496 Sw	258
III	Analyse van artikel 496 Sw	258
1	Strafbaar daderschap – constitutieve bestanddelen	258
A	Schematisch	258
B	De dader / oplichter	258
C	Het materieel bestanddeel	260
1	Afgifte of levering van een roerend goed	260
2	Gebruik van valse namen, valse hoedanigheden of listige kunstgrepen als bedrieglijk middel	262
D	Het moreel bestanddeel	267
2	Strafbare deelnemer	268
IV	De bestrafing	270
1	Natuurlijke persoon	271
2	Rechtspersoon	272
V	Aandachtspunten	272
1	Aard van de oplichting volgens de materiële uitvoeringswijze	272
2	Toepassing van de strafuitsluitende verschoningsgrond van bloed- en aanverwantschap	273
3	Lokalisatie van oplichting	274
4	Toepassing van de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten	278

DEEL 2 – Informatiebedrog, online pendant van oplichting?	278
I Afbakening	278
II De wettelijke strafbaarstelling van informatiebedrog	279
1 De initiële versie geldig van 13 februari 2001 tot 21 september 2006	279
2 De versie geldig sinds 22 september 2006	279
3 Ratio legis	280
III Analyse van de huidige versie van artikel 504quater Sw	286
1 Schematisch	286
2 Het daderschap	286
3 Het materieel bestanddeel	287
A Het beogen van een onrechtmatig economisch voordeel of het beogen van een economisch voordeel?	287
B Datamanipulatie	289
4 Het moreel bestanddeel	290
IV De bestraffing	291
1 De straffen	291
2 Natuurlijke personen	291
3 De rechtspersoon	292
V Aandachtspunten	293
1 Aard van het misdrijf volgens de materiële uitvoeringswijze	293
2 De strafbare poging	293
3 De strafuitsluitende verschoningsgrond van bloed- en aanverwantschap	294
4 Herhaling	297
5 Lokalisatie van het misdrijf	299
6 De wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten	300
VI Na de antithese (De wet informatiecriminaliteit) de synthese (De toepassing van klassieke strafbepalingen)?	300
VII Besluit	303
DEEL 3 – De toekomst?	304
I Situering	304
II Schets van het voorstel	305
1 Strafbaarstelling van oplichting	305
2 Strafbaarstelling van informatiebedrog	306
3 Bestrafing	307

III	Aandachtspunten	309
1	Aard van het misdrijf volgens de materiële uitvoeringswijze	309
2	De strafbare poging	309
3	De strafuitsluitende verschoningsgrond van bloed- en aanverwantschap	310
4	Herhaling	310
	Preadviezen 1997-2021	313